

ВІДГУК

на дисертаційну роботу **Мельничука Віталія Васильовича**
**«Нематодози травного каналу овець (фауна, біологія, поширення,
діагностика та заходи боротьби)»**, подану до захисту в спеціалізовану вчену
раду Д 35.826.03 у Львівському національному університеті ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького на здобуття наукового ступеня
доктора ветеринарних наук за спеціальністю: 16.00.11 «Паразитологія»

Ступінь актуальності обраної теми докторської дисертації. Нині в Україні дослідження фауни збудників нематодозів травного каналу овець, визначення їх епізоотологічних особливостей та удосконалення диференційної діагностики, мають фрагментарний характер, недостатньо висвітлені в інформаційному просторі і описані лише у спеціальній літературі. Тому визначення видового складу гельмінтів овець є основою прогнозування неблагополуччя з хвороб паразитарної етіології у державних і регіональних масштабах. Крім того, такі дослідження можуть бути використані ще й при розробці моніторингових програм з оцінки епізоотичної ситуації щодо інвазійних хвороб у тварин і людини.

Важливою складовою комплексної діагностики нематодозів травного каналу овець є лабораторні дослідження з використанням копроовоскопічних методів флотації. У зв'язку з різною їх ефективністю та відсутністю специфічних методів діагностики актуальною є потреба в їх удосконаленні, випробуванні та впровадженні у виробництво, що дозволить розробити нові програми інтегрованого контролю інвазійних збудників у навколишньому середовищі.

Успішні превентивні заходи за нематодозів травного каналу овець можливі лише за наявності вискоєфективних ветеринарних лікарських препаратів та засобів для дезінвазії об'єктів довкілля. Оскільки надзвичайна плодючість гельмінтів, стійкість їх яєць проти впливу факторів довкілля та дезінвазійних засобів, створюють серйозну екологічну безпеку та ризик виникнення нових джерел інвазії.

У зв'язку з цим, актуальними є дослідження з визначення поширення нематодозів травного каналу овець, фауни та морфологічних особливостей їх збудників, а також пошук і впровадження науково обґрунтованих методів діагностики, засобів боротьби і профілактики.

Так окремі аспекти згаданої проблеми породжують науково-практичну зацікавленість і необхідність у розширенні й поглибленні досліджень з вищезгаданого напрямку. Деякі питання цієї проблеми є предметом наукової дискусії і часто трактуються з різних точок зору. Природно, що всі ці питання стали об'єктом проведення здобувачем цілеспрямованих досліджень, їх системного аналізу та сформульованих висновків і пропозицій виробництву.

Саме тому здобувач, Мельничук Віталій Васильович, формулюючи актуальність і новизну роботи, зумів розібратися в усіх складнощах згаданої вище проблеми. Необхідно відмітити, що він добре володіє матеріалом, у

завданнях виділяє ті питання, які потребують додаткового дослідження і наукового доповнення.

Отже, наукові дослідження Мельничука Віталія Васильовича є актуальними і спрямовані на вивчення поширення нематодозів травного каналу овець в окремих областях України та розробці науково обґрунтованої системи захисту за цих гельмінтозів.

Аналіз змісту дисертації та її методичний рівень. Дисертаційна робота викладена на 521 сторінці комп'ютерного тексту і включає: анотацію, вступ, огляд літератури і вибір напрямів досліджень, загальну методику та основні методи досліджень, результати власних досліджень, аналіз та узагальнення результатів досліджень, висновки, пропозиції виробництву, список використаних джерел, додатки. Обсяг основного тексту становить 390 сторінок. Робота ілюстрована 167 таблицями, 72 рисунками та 16 додатками. Список літератури містить 773 джерела, у тому числі, 326 латиницею.

Після аналізу структури дисертації робимо висновок, що вона містить розділи, передбачені вимогами Міністерства освіти і науки щодо оформлення таких наукових робіт. Зокрема, у вступі чітко і грамотно описано питання мети і завдань досліджень, об'єкт і предмет досліджень, наукова новизна і практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, публікації (ст. 33–42). Наголосимо, що рецензована нами наукова робота має чітку конструкцію і продуману логічну концепцію.

Розділ 1 Огляд літератури і вибір напрямів досліджень включає 5 підрозділів (ст. 43–84) дисертації, а саме:

1.1 Морфо-біологічна характеристика та видовий склад збудників нематодозів травного каналу овець (ст. 43–52)

1.2 Епізоотична ситуація щодо нематодозів травного каналу овець (ст. 52–60)

1.3 Лабораторна діагностика та особливості застосування методів дослідження об'єктів довкілля за нематодозів травного каналу тварин (ст. 60–64)

1.4 Лікувальні заходи за нематодозів жуйних тварин (ст. 64–75)

1.5 Застосування хімічних препаратів у якості дезінвазійних засобів у системі профілактики та боротьби з гельмінтозами тварин (ст. 75–83)

Висновок до Розділу Огляд літератури (ст. 83–84).

Огляд літератури написано здобувачем грамотно, логічно і послідовно. Зазначимо, результати експериментів та висновки багатьох дослідників, що вивчали ці питання, ґрунтовно проаналізовані і лаконічно викладені.

З аналізу літератури видно, що вивчення вищезгаданої проблеми є недостатнім, наведені повідомлення інколи суперечливі, не повністю розкривають суть тих процесів, які настають на тлі дії окремих чинників на організм овець за нематодозів травного каналу. Слід відмітити, що вплив окремих протипаразитарних препаратів на організм овець недостатньо вивчено і це спонукало здобувача до проведення ґрунтовних досліджень.

Отже, Розділ Огляд літератури викладено на достатньо науковому та методичному рівнях. Знання проблеми є важливою підставою того, що структура роботи, методичні підходи, експерименти і їх подальший аналіз, взаємопов'язані та цілком обґрунтовані.

Розділ 2 Загальна методика та основні методи досліджень.

Дослідження за темою наукової роботи здобувач провів упродовж 2015–2022 років у лабораторіях кафедри паразитології та ветеринарно-санітарної експертизи Полтавського державного аграрного університету та кафедри паразитології та іхтіопатології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького.

Вивчення епізоотичної ситуації щодо нематодозів травного каналу овець проводив у господарствах Центрального та Південно-Східного регіонів України (Запорізької, Київської та Полтавської областей).

Для виробничої перевірки результатів експериментальних досліджень здобувач використав свійських овець різних вікових груп із господарств окремих областей України.

У цьому розділі (ст. 85–95) здобувач описав продуманий шлях для досягнення поставленої мети. Дотримуючись методичної і логічної послідовності, здобувач розробив схеми проведення експериментальних і клінічних досліджень на вівцях, спонтанно заражених збудниками нематодозів травного каналу. Чітко описав основні методики проведення досліджень, які є як сучасними, так і класичними, що дало можливість здобувачу отримати об'єктивний науковий матеріал. Принагідно підкреслюємо, що у дисертаційній роботі Мельничука Віталія Васильовича методично правильно вибраний підхід до розв'язання мети і завдань досліджень. Також методологічно вірно проведений комплекс паразитологічних (виявлення та ідентифікація збудників, культивування яєць нематод, визначення екстенс- та інтенсефективності препаратів); епізоотологічних (визначення екстенсивності та інтенсивності інвазії, вікової та сезонної динаміки); експериментальних і статистичних досліджень, що сприяє глибокому розкриттю основних положень дисертації і свідчить про добре продуману концепцію роботи.

Основну частину дисертації (ст. 96–359) займає **Розділ 3 «Результати досліджень»**, в якому послідовно відображена реалізація поставлених завдань. Цей розділ складається з 4 великих підрозділів зі своїми главами:

3.1 Епізоотична ситуація щодо нематодозів травного каналу овець в умовах Центрального та Південно-Східного регіонів України (ст. 96–178)

3.2 Особливості діагностики та диференційної діагностики нематодозів травного каналу овець (ст. 178–265)

3.3 Лікування овець за нематодозів травного каналу (ст. 265–296)

3.4 Випробування хімічних засобів для дезінвазії об'єктів зовнішнього середовища (ст. 296–353)

За результатами досліджень здобувач узагальнив поширення гельмінтозів овець на території України. Встановив, що інвазованість овець збудниками

нематодозів травного каналу в господарствах Запорізької, Київської та Полтавської областей в середньому становила 45,92 %, а за даними гельмінтологічних розтинів – 79,58 %. За морфологічними ознаками яєць, виділених із фекалій овець, встановив паразитування нематод рядів Strongylida (Railliet et Henry, 1913), Trichurida (Skrjabin et Schulz, 1928; Spassky, 1954) та виду *Strongyloides papillosus* (Wedl, 1856). За еколого-паразитологічним моніторингом встановив інвазованість овець 15 видами нематод травного каналу. Крім того, нематодози травного каналу частіше перебігали у складі мікстінвазій овець. За результатами копроскопічних досліджень та гельмінтологічного розтину частка мікстінвазій становила 60,97 та 99,12 %. Їх виявляв здобувач частіше у комбінації з двома та трьома видами паразитів (57,23 і 27,55 %) та з п'яти, шести і семи видами паразитів – 14,51, 19,44 і 15,92 % відповідно. Здобувач встановив, що інвазованість овець нематодами травного каналу залежить від їх віку та пори року. Найвищу ураженість нематодами травного каналу реєстрував у молодняка овець. Відмічав сезонні коливання екстенсивності інвазії, які пов'язані з циклом розвитку нематод та сприятливими умовами для накопичення і перезараження овець пропативними стадіями гельмінтів.

За результатами досліджень в умовах господарств Центрального та Південно-Східного регіонів України мало місце значне обсіменіння об'єктів навколишнього середовища яйцями гельмінтів. У досліджуваних зразках здобувач виявляв яйця нематод ряду Strongylida (Railliet et Henry, 1913), у тому числі, роду *Nematodirus* (Ransom, 1907), *Trichuris* (Roederer, 1761), а також видів: *A. bovis*, *S. ovis* та *S. papillosus* (Wedl, 1856).

Для підвищення ефективності диференційної видової діагностики нематод травного каналу овець здобувач провів порівняльний аналіз їх морфометричних показників. Також запропонував комплекс морфометричних параметрів (ідентифікаційних ключів), який полегшить процес видової диференціації нематод травного каналу овець, зокрема збудників трихуридозу: *T. ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa*, капіляріозу *A. bovis*, стронгілідозів *O. venulosum*, *H. contortus*, *T. colubriformis*, *O. circumcincta*, *N. spathiger* та скрябінемозу *S. ovis*.

Для досліджень здобувач удосконалив методи діагностики паразитарних хвороб тварин. Так, зокрема, удосконалив спосіб копроовоскопічної діагностики, який ґрунтується на застосуванні в якості флотаційної рідини розчину кальцієвої селітри та удосконалив спосіб дослідження ґрунту. Для цього дослідження він використав двокомпонентний флотаційний розчин кальцієвої селітри з додаванням луґу (питома вага 1,38–1,39 г/см³).

Здобувач визначив лікувальну ефективність препаратів різних хімічних груп за скрябінемозу овець та встановив рівень антигельмінтикорезистентності збудників стронгілідозів, трихуридозу та скрябінемозу. Дослідив вплив антигельмінтних препаратів груп бензімідазолу, імідотіазолу та комбінованих за нематодозів травного каналу овець. За результатами досліджень отримав найвищий лікувальний ефект від ін'єкційних форм івермеквету 1 %, клозіверону та леваету 10 % за трихуридозу та стронгілідозів травного каналу, а

івермеквету 1 %, клозиверону та левавету 10 % – за скрябінемозу овець; комбітром емульсії та універму і бровалевамізолу 8 % порошків – за індивідуального згодовування.

У лабораторних умовах здобувач провів порівняльну оцінку шести дезінфікуючих засобів вітчизняного (бровадез-плюс, бі-дез, дезсан, віросан, гермецид-ВС, аноліт кристал) та одного зарубіжного (екоцид-С) виробництва. Встановив, що дезінфікуючі засоби згубно впливають на яйця гельмінтів. Прояв дезінвазійної активності залежав від виду яйця гельмінта, стадії його розвитку, а також концентрації та експозиції застосованого засобу.

Здобувач визначив дезінвазійну ефективність дезінфікуючих засобів щодо яєць нематод, виділених з гонад самок гельмінтів та з фекалій овець. Дослідив, що використані в експерименті засоби володіють вираженими дезінвазійними властивостями *in vitro* щодо тест-культури яєць нематод, виділених з різних субстратів. Найбільш стійкими виявилися яйця гельмінтів, отримані з фекалій овець.

Розділ 4 Аналіз і узагальнення результатів досліджень викладено на 21 сторінці дисертації. У цьому розділі (ст. 360–381) здобувач проводить логічно побудований, глибокий аналіз і обговорення одержаних результатів. Розділ викладено професійно, грамотно, що характеризує здобувача як всебічно підготовленого і ерудованого науковця.

Узагальнений матеріал згрупований у висновках і пропозиціях виробництву. Висновки і пропозиції виробництву чітко сформульовані, переконливі та аргументовані і ґрунтуються на результатах власних досліджень, мають теоретичне та практичне значення.

Висновки (ст. 382–388) нараховують 13 пунктів. Вони чітко сформульовані та витікають з результатів власних досліджень.

Пропозиції виробництву (ст. 389–390) складають 10 пунктів. Здобувач пропонує для лікування овець за нематодозів органів травлення антигельмінтики згідно інструкції та для дезінвазії об'єктів довкілля вівчарських господарств – дезінфікуючі засоби у відповідних концентраціях і експозиціях.

Список використаних джерел нараховує 773 джерела, у тому числі, 326 латиницею (ст. 391–471). Застарілих джерел мало, що свідчить про обізнаність здобувача з сучасними науковими досягненнями і твердженнями з напрямків ветеринарної медицини і біології. Використана література органічно поєднується з напрямком досліджень.

Додатки займають 35 сторінок (ст. 472–521). У цьому розділі здобувач помістив копії своїх здобутків, а саме: патентів на корисну модель, титульну та

зворотчу сторінки методичних рекомендацій, актів впровадження результатів завершених науково-дослідних робіт та список наукових праць.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у докторській дисертації, їх новизна і загальнонаціональне/світове значення не викликає сумніву. Обґрунтованість експериментальних даних підтверджується використанням сучасних паразитологічних, епізоотологічних, морфометричних, мікроскопічних і статистичних методів досліджень; достатньою кількістю виконаних експериментів, вірогідність яких підтверджується первинною документацією.

Матеріали та методи досліджень, що використані здобувачем для вирішення поставлених завдань, відповідають меті роботи і дають можливість одержати обґрунтовані дані. Результати досліджень опрацьовані статистично, зведені у таблиці, узагальнені і детально проаналізовані.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації та її вірогідність підтверджується:

- високим методичним рівнем поставлених експериментів, логічністю та послідовністю виконання серій досліджень;
- адекватністю вибраних методів досліджень поставленій меті й завданням роботи;
- достатньою для одержання вірогідних даних кількістю свійських овець, які були залучені до експериментів;
- математичною обробкою одержаних результатів, що дало можливість встановити їх вірогідність.

Отже, на основі вищенаведеного, робимо висновок, що ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і практичних рекомендацій дисертації, які витікають з результатів досліджень, є достатньо високим.

Наукова новизна і достовірність одержаних результатів. Отримано нові дані щодо поширення та видового складу збудників нематодозів травного каналу овець в умовах вівцегосподарств Центрального та Південно-Східного регіонів України. Визначено, що до складу гельмінтофауни травного каналу свійських овець (*Ovis aries*) входить 15 видів нематод: *Haemonchus contortus* (13,23 %), *Ostertagia circumcincta* (12,72 %), *Trichostrongylus colubriformis* (12,24 %), *Tichuris ovis* (11,79 %), *Nematodirus spathiger* (10,46 %), *Oesophagostomum venulosum* (9,08 %), *Skrjabinema ovis* (8,78 %), *Chabertia ovina* (7,85 %), *T. skrjabini* (5,62 %), *Strongyloides papillosus* (3,07 %), *Nematodirus abnormalis* (0,33 %), *Cooperia* spp. (0,21 %), *Bunostomum trigonocephalum* (0,06 %), *T. globulosa* (2,95 %), *Aonchotheca bovis* [= *Capillaria bovis*] (1,62 %), останні два у свійських овець на території України виявлені вперше.

Встановлена залежність показника екстенсивності інвазії від віку овець. Максимальну інвазованість збудниками стронгілятозів травного каналу та трихуридозу за наслідками копроовоскопії встановлювали у групі молодняка овець 12–24 місячного віку – 44,82 та 32,33 % відповідно, стронгілоїдозу – від 4 до 12 місяців – 24,05 %. За результатами гельмінтологічного розтину

максимальна ураженість нематодами видів *S. ovis* та *S. papillosus* встановлено у ягнят до 4-місячного віку – до 89,66 %; нематодами видів *T. ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa*, *A. bovis*, *N. spatiger*, *N. abnormalis*, *Ch. ovina*, *T. colubriformis*, *O. circumcincta* і *H. contortus* у молодняка 4–12-місячного віку – до 87,38 %; *Oe. venulosum*, *B. trigonocephalum* та *Cooperia* spp. в овець віком від 12 до 24 місяців – до 62,11 %. Доведено, що нематодози травного каналу частіше перебігають у складі мікстінвазій овець як за результатами копроскопічних досліджень (до 66,38 %), так і за гельмінтологічного розтину (88,41 %).

Отримано нові дані щодо особливостей сезонної динаміки нематодозів травного каналу овець. Зокрема, з'ясовано, що пік стронгілідозів, за наслідками копроовоскопічних досліджень, припадає на літньо-осінній період року (ЕІ до 38,68 %), трихури – на осінньо-зимовий (до 25,34 %), а стронгілоїдозу – на весняний (до 21,42 %). За результатами гельмінтологічного розтину пік інвазії за паразитування нематод видів *T. ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa*, *A. bovis* та стронгілід *N. abnormalis*, *H. contortus*, *B. trigonocephalum* виявляли восени та взимку (ЕІ – до 80,63 %), *S. ovis* й *S. papillosus* влітку (ЕІ – до 62,77 %), а стронгілід *Oe. venulosum*, *N. spatiger*, *Ch. ovina*, *T. colubriformis*, *O. circumcincta* й *Cooperia* spp. – влітку та восени (ЕІ – до 88,73 %).

Встановлена значна контамінація об'єктів навколишнього середовища в умовах господарств Центрального та Південно-Східного регіонів України яйцями збудників нематодозів травного каналу овець за екстенсивного індексу контамінації 87,24 % та інтенсивного індексу контамінації $755,60 \pm 32,94$ екз/кг. За морфотипом виявлених у зразках яєць встановлено наявність 6 морфотипів пропативних стадій гельмінтів, що відносяться до ряду Strongylida, у тому числі, родів *Nematodirus* і *Trichuris*, видів *A. bovis*, *S. ovis* і *S. papillosus*. Найбільш забрудненою є підстилка у приміщеннях, де утримуються вівці та місця поблизу кормових столів.

Вперше в Україні запропоновано використання нових морфологічних та метричних диференційних ознак нематод видів *T. ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa*, *A. bovis*, *C. ovina*, *Oe. venulosum*, *T. colubriformis*, *O. circumcincta*, *H. contortus*, *N. spatiger* і *S. ovis*, виділених від свійських овець для підвищення ефективності їх диференціації.

Вперше в Україні одержано дані щодо ембріонального розвитку яєць нематод видів *T. ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa*, *A. bovis* і *S. ovis* за їх експериментального культивування.

Запропоновано й експериментально обґрунтовано діагностичну ефективність способу кількісної копроовоскопічної діагностики нематодозів травного каналу жуйних тварин та способу виявлення яєць нематод у пробах ґрунту, які є більш ефективними та ергономічними порівняно із загальноприйнятими методиками.

Визначено лікувальну ефективність антигельмінтиків різних хімічних груп (бензімідазолу, імідотіазолу, макроциклічних лактонів та комбінованих засобів) за стронгілідозів травного каналу, трихуризи й скрябінемози овець та визначено антигельмінтикорезистентність збудників гельмінтозів до

використаних у досліді препаратів. Вперше в Україні проведено визначення лікувальної ефективності антигельмінтних препаратів за скрябінемозу овець.

Вперше в Україні встановлено дезінвазійні властивості хімічних засобів аноліт кристал, бровадез-плюс, бі-дез, дезсан, віросан, гермецид-ВС, екоцид-С щодо яєць збудників нематодозів травного каналу овець – *Trichuris ovis*, *T. skrjabini*, *T. globulosa* та *Aonchotheca bovis*.

Наукову новизну виконаної роботи підтверджено деклараційними патентами України на корисну модель № 134550, Україна «Спосіб отримання щільної фекальної культури яєць гельмінтів роду *Trichuris*, виділених від овець» (2019); № 135972, Україна «Спосіб виявлення яєць нематод у пробах ґрунту» (2019); № 141207, Україна «Спосіб кількісної копроовоскопічної діагностики нематодозів травного каналу жуйних тварин» (2020).

Важливість для науки і народного господарства одержаних автором результатів. Рекомендації щодо їх впровадження. Головне наукове значення роботи полягає в тому, що на основі проведених досліджень запропоновано новий науковий підхід щодо профілактики та заходів боротьби за гельмінтозів овець. Застосування сучасних протипаразитарних препаратів забезпечує високу лікувальну ефективність та запобігає поширенню збудників гельмінтозних хвороб у навколишньому середовищі.

Відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. У представленій дисертаційній роботі не виявлено академічного плагіату, фабрикації та фальсифікації.

Дисертація є завершеною науковою роботою, а одержані результати, важливі для науковців з паразитології, біології, зоології, епізоотології та мають практичне значення для фахівців ветеринарної медицини. Представлена дисертаційна робота може мати подальший розвиток у дослідженнях, що проведені здобувачем.

Дисертація і реферат оформлені згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України та написані державною мовою.

Повнота викладення основних результатів докторської дисертації в наукових публікаціях зарахованих за темою дисертації. За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 54 наукові праці, у тому числі, із них 27 – у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних, 23 – у наукових фахових виданнях України (11 одноосібно); 4 статті у наукових фахових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science (одна у виданні іншої держави, що відноситься до Q3), 17 тез доповідей на наукових конференціях, 2 – у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних Scopus та Web of Science, 3 патенти України на корисну модель, 3 методичні рекомендації, 2 – у колективних монографіях.

Основні положення роботи доповідались на 16 міжнародних наукових конференціях із залученням спеціалістів різного профілю. В опублікованих роботах достатньо повно викладено результати досліджень і основні положення дисертаційної роботи.

Відповідність змісту реферату основним положенням дисертації. Зміст реферату ідентичний дисертації, у достатньому обсязі відображає всі основні наукові положення, висновки та пропозиції виробництву.

Теоретична підготовка дисертанта. Аналіз дисертаційної роботи і реферату свідчить, що здобувач теоретично добре підготовлений до виконання наукової роботи.

Особистий внесок у розв'язання наукової проблеми чи у вирішення конкретного наукового завдання. Здобувач самостійно виконав, проаналізував та узагальнив весь обсяг експериментальних досліджень, включаючи формулювання мети, основних етапів досліджень, пошук та аналіз літератури, організацію дослідів і проведення всіх видів досліджень, включаючи інтерпретацію одержаних результатів та викладення висновків.

Конкретний особистий внесок по кожній науковій статті, опублікованій здобувачем у співавторстві, задекларований у списку праць реферату та дисертації.

Обізнаність здобувача з результатами наукових досліджень інших учених за обраною темою дисертації та порівняння цих результатів із результатами власних наукових досліджень. Проведений аналіз літератури свідчить, що здобувач достатньо обізнаний з результатами наукових досліджень інших учених за темою дисертації. Він вдало провів порівняння даних, отриманих у власних експериментах з результатами досліджень інших науковців. Ці дані наведені у Розділі 4 дисертації.

Про дотримання біоетичної експертизи дисертаційних досліджень для здобувачів наукових ступенів із медичних, біологічних і ветеринарних наук. Після аналізу доступного нам матеріалу констатуємо, що грубого поводження із дослідними вівцями різних вікових груп не виявлено і збережено елементи біоетики та дотримано всі вимоги Конвенції Ради Європи щодо захисту тварин, Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» та Європейської комісії щодо поводження з хребетними тваринами.

Зауваження та дискусійні питання щодо положень докторської дисертації

Наукова робота Мельничука Віталія Васильовича «Нематодози травного каналу овець (фауна, біологія, поширення, діагностика та заходи боротьби)» має важливе наукове й практичне значення. Оцінюючи практичну

значущість даної роботи вважаємо, що здобувач у результаті проведених експериментально-теоретичних досліджень вирішив не лише науково-практичну задачу, але й отримав важливі дані щодо поширення нематодозів травного каналу овець. Запропонував сучасні і ефективні протипаразитарні препарати за нематодозів травного каналу овець, а також визначив дезінвазійну ефективність дезінфікуючих засобів щодо яєць нематод, виділених з гонад самок гельмінтів та з фекалій овець.

Необхідно зазначити, що об'єктивний, науковий виклад матеріалів роботи гармонійно пов'язаний із суб'єктивними ставленнями до них з боку автора дисертації. Із здобувачем можна провести тривалу полеміку. Так, поряд з аргументованими, безперечними положеннями трапляються твердження, які потребують при захисті додаткового уточнення.

Наприклад:

1. Чим поясните, що «біорізноманіття фауни гельмінтів у овець залежить від технологічних факторів, а також можливостей пристосування до антропогенних змін у навколишньому середовищі»?

2. Поясніть, яким чином «...диференційні ознаки гельмінтів овець можуть видозмінюватися внаслідок пристосування їх до нових умов існування»?

3. Уточніть, чому інколи «...дослідження зосереджені, головним чином, на вивченні біоекологічних особливостей нематод»?

4. Поясніть, що таке «...сапрозойний спосіб життя личинок нематод»?

5. Уточніть, що значить «...напруженість паразито-хазяїнних відносин»?

6. Поясніть, чому «...з віком у тварин знижується приживлюваність гельмінтів»?

7. Уточніть, які це «...біологічні адаптації нематод-геогельмінтів»?

8. Уточніть, що таке «...генетичний апарат паразитів і їх функціональна активність»?

9. Поясніть, що таке «...поява стійкості у гельмінтів»?

Розкриття даних питань при захисті дисертації дасть можливість на основі теоретичного обґрунтування глибше висвітлити науковий напрямок, практичну цінність даної роботи і, особливо, всебічну обізнаність здобувача з питань виконання та її оформлення.

Істотних зауважень до тексту дисертаційної роботи та виконаних досліджень не має. Разом з тим, хотілось знати:

1. Які ж це «...резистентні популяції гельмінтів»?

2. Що таке «...екологічний конфлікт»?

3. Які ж є все таки «...біологічні методи очищення пасовищ»?

4. Що таке «...біологічна контамінація»?

5. Що значить «...зміцнення імунної системи тварин за гельмінтозів»?

Слід відмітити, що у дисертації по тексту трапляються неprincipові поодинокі технічні та орфографічні неточності, вирази, які пов'язані з оформленням роботи.

В той же час незважаючи на дрібні недогляди при друкуванні, дисертація є закінченою науковою роботою. Наявні окремі запитання і зауваження не є принциповими і не зменшують наукової цінності та проблемного значення виконаної роботи. Вони не знижують актуальність, наукову новизну та практичну значимість дисертаційної роботи. Сподіваємось, що висловлені запитання та зауваження сприятимуть подальшому науковому росту і вдосконаленню автора дисертації.

Відповідність дисертації вимогам Міністерства освіти і науки України

Дисертація виконана з дотриманням вимог Міністерства освіти і науки України щодо оформлення таких наукових робіт. Огляд літератури містить аналітичний аналіз результатів досліджень, тематично пов'язаних з науковою роботою здобувача. У ньому достатньо уваги приділено дослідженню нематодозів травного каналу жуйних тварин і, зокрема овець та ефективності протипаразитарних препаратів. Здобувачем опрацьовано велику кількість джерел вітчизняної та зарубіжної літератури, серед яких переважають наукові праці останніх двох десятиріч.

У Розділі 2 «Загальна методика та основні методи досліджень» наведено загальні схеми виконання роботи, перелічені використані паразитологічні, епізоотологічні, експериментальні і статистичні методи досліджень та джерела їх публікацій. Основний зміст дисертаційної роботи досить повно та об'єктивно відображений у рефераті.

Загальний висновок на дисертацію

Дисертаційна робота **Мельничука Віталія Васильовича «Нематодози травного каналу овець (фауна, біологія, поширення, діагностика та заходи боротьби)»**, є досконалою за формою, змістовна та несе сучасні досягнення ветеринарної медицини.

Дисертаційна робота є завершеною науковою працею, яка вносить вагомий науковий доробок у такі науки як біологія, паразитологія, зоологія, епізоотологія. Вона є перспективним напрямком у ветеринарній медицині та має значне теоретичне і практичне значення.

Аналіз дисертаційної роботи **Мельничука Віталія Васильовича** дає можливість зробити висновок, що здобувач за вибором теми, методичним рівнем, аналізом джерел літератури і одержаних результатів досліджень, зробленими висновками і пропозиціями виробництву, проявив себе кваліфікованим і ерудованим вченим, цілком сформованим дослідником, який може ставити і вирішувати наукові проблеми та проводити самостійно наукову роботу.

Враховуючи актуальність теми, наукову новизну, обсяг досліджень та їх високий методичний рівень, теоретичну і практичну цінність, глибокий аналіз одержаних результатів, їх апробацію, висвітлення та належне оформлення, зміст висновків і рекомендацій, дотримання принципів академічної доброчесності вважаємо, що дисертаційна робота

«Нематодози травного каналу овець (фауна, біологія, поширення, діагностика та заходи боротьби)» оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року та повністю відповідає вимогам «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 1197 від 17 листопада 2021 року, а її автор, **Мельничук Віталій Васильович**, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора ветеринарних наук за спеціальністю 16.00.11 «Паразитологія».

Офіційний опонент,
доктор ветеринарних наук, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України

Н. М. Сорока

Київ, квітень 2023 року

ПІДПИС

Заступник начальника

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

М. Мельничук

